

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Абдурахимов Бахтиёр Абдурахимович дар мавзуи «Таъсирпазирии мутақобилаи адабиёти навини тоҷик ва матбуот дар оғози асри XX» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисосҳои 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ ва 10.01.10 – Рӯзноманигорӣ

Мавзуи пажӯҳише, ки дар автореферати мазкур пешниҳод мегардад, ба ҷаҳони андешаҳои адабӣ ва рӯзноманигорӣ марбут буда, бо заминаи таърихӣ оғози асри бист пайванди мустақим дорад ва дар он таҷассуми як давраи ғуҷуғубу ҳассоси фарҳанги миллий эҳсос мешавад. Дар доираи ин қор, муаллиф масъалаи муносибатҳои ду падидаи таъсиргузор: адабиёти навини тоҷик ва матбуоти аввалини тоҷикиро мавриди баррасии амиқ қарор дода, ба рӯи ҳонанда манзараи ғустурдаи ҳамбастагии илму эҷод ва сиёсату маорифро мекушояд.

Мукаддимаи автореферат бо зикри аҳамияти илмиву амалӣ ва арзиши миллий оғоз мегардад ва ҳонандаро ба ҷаҳоне мебарад, ки дар он суҳан аз нақши матбуот дар бедории фикрӣ ва ташаккули ҳувияти миллий меравад. Таъкид мешавад, ки матбуот ва адабиёт дар як низоми ҳамқорӣ ҷомеаро ба роҳи маърифат ва ҳудшиносӣ раҳнамун ғаштаанд. Бо ин ҳама, пажӯҳишгар талош қардааст, ки мавзуро аз диди муосир низ арзёбӣ қунад: робитаи рӯзноманигорӣ ва эҷодиёти бадеӣ, ки дар ибтидои садаи ғузашта таъсис ёфт, имрӯз низ метавонад намунаи ибрат бошад ва барои ҷомеаи муосир дарси ҳудшиносӣ ва ифтихори миллий бахшад.

Диссертант бо диққати ҳоса нишон медиҳад, ки таъсири мутақобилаи матбуот ва адабиёт дар ташаккули жанрҳои тоза нақши асосӣ бозидааст: ҳикоя ва фелетон, ҳаҷвия ва очерк, саҳнача ва намоишнома, ки баъдтар ба бахшҳои муҳими адабиёти навини тоҷик табдил ёфтанд, маҳз дар ҳамин саҳифаҳои нашрияҳо поягузори шудаанд. Муаллиф бо истидлолҳои мушаххас собит менамояд, ки наشري публитсистикаи бадеӣ ва тарҷумаҳои адабӣ дар рӯзномаву маҷаллаҳои нахустини тоҷикӣ на танҳо ба шаклگیری сабуку услуби тоза мусоидат қард, балки ба қавӣ шудани ҳувияти миллий ва ҳудшиносии фарҳангӣ низ таъсири назаррас расонд.

Муҳимтарин арзиши ин пажуҳиш дар он аст, ки муаллиф тавонистааст равобити мутақобилаи адабиёти навини тоҷик ва матбуоти ибтидои асри бистро ба таври густурда ва бисёрҷанба мавриди таҳлил қарор диҳад, то нишон диҳад, ки чӣ гуна каломи бадеӣ ва сухани рӯзноманигорӣ дар як ҳамбастагӣ ҷомеаро ба сӯи бедорӣ ва худшиносӣ раҳнамун гаштаанд. Бояд таъкид намуд, ки муҳаққиқ бо истифода аз сарчашмаҳои гуногун, аз ҷумла, рӯзномаву маҷаллаҳои аввалини тоҷикӣ, осори адибони барҷаста ва пажуҳишҳои муосир, тавонистааст хулосаҳои муътамад ба даст оварад.

Дар баробари арзиши сарчашмагӣ, ҷолиб он аст, ки диссертант мавзӯро бо диди муосир таҳлил намуда, робитаҳои адабу матбуотро на танҳо ҳамчун падидаи таърихӣ, балки ҳамчун равзанае ба ҷаҳони имрӯз арзёбӣ кардааст. Бо ин васила, пажуҳиш на танҳо ба илми адабиётшиносӣ ва рӯзноманигорӣ хидмат мекунад, балки барои таҳкими заминаҳои методологии омӯзиши равандҳои фарҳангиву иҷтимоӣ низ аҳаммияти хоса дорад.

Ҳарчанд кори илмӣ бо ҷиддият ва заҳмати фаровон анҷом пазируфтааст, бархе нуктаҳои низ ҳастанд, ки метавонанд мавриди таваҷҷуҳи бештар қарор гиранд. Пеш аз ҳама, бояд гуфт, ки дар баъзе қисматҳои кори илмӣ тафсилоти зиёдтар ба назар мерасад, ки онҳоро метавон бо шеваи мухтасар иваз намуд, то матн фасоҳати бештар пайдо кунад.

Гузашта аз ин, дар баррасии баъзе жанрҳо, аз ҷумла, фелетон ва ҳаҷвия, шояд имкони боз ҳам муфассалтар нишон додани таъсири онҳо ба афкори ҷамъиятӣ вучуд дошт, ки муаллиф онро мухтасар гузаштааст. Дар бахши барномаҳои амалии истифодаи натиҷаҳо низ бештар ба соҳаи донишгоҳҳо таъяс шудааст, ҳол он ки имкони татбиқи он дар муассисаҳои миёна ва марказҳои омӯзишии ҷомеа низ вучуд дорад.

Бо вучуди нуктаҳои зикршуда, ки бештар хусусияти ислоҳӣ ва такмилкунанда доранд, арзёбии умумии пажуҳиш нишон медиҳад, ки кори илмӣ муаллиф дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ мебошад ва натиҷаҳои он қобили эътимод ва татбиқпазир мебошанд. Диссертант бо истифодаи манобеи гуногун ва усулҳои таҳлили муосир тавонистааст робитаҳои мутақобилаи адабиёт ва матбуотро дар оғози асри бист дар шакли илмӣ ва далелнок пешниҳод кунад ва ҷои холи илми муосирро пур созад.

Дар хулоса метавон гуфт, ки кори пешниҳодшуда намунаи арзандаи пажуҳиши илмӣ буда, ба густариши дониш дар соҳаи адабиётшиносӣ ва рӯзноманигории тоҷик сахми воқеӣ мегузорад. Тавсия дода мешавад, ки диссертант бо ҳамин кор ба Ҳимояи илмӣ худ роҳ ёбад ва натиҷаҳои пажуҳишаш ба сифати дастури назариявӣ ва амалии омӯзиш дар мактабҳои олии ва марказҳои таҳқиқӣ истифода шаванд. Ҳимояи чунин кори пурмухтаво ва муфид метавонад на танҳо ба рушди илми филология, балки ба таҳкими худшиносии миллӣ ва пайдории арзишҳои фарҳангии тоҷикон мусоидат намояд.

Доктори илмҳои филологӣ,
дотсенти кафедраи лингвистикаи Филиали
Донишгоҳи давлатии Москва ба номи
М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе

Ҳасанова Т.Ғ.

“18” сентябри соли 2025.

Нишонӣ: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, н.И. Сомони, к. Бухоро,
бинои 34, блок Г, хучраи 7
Тел.: (+992) 93-510-11-16
E-mail: azamat99996@mail.ru

Имзои Т.Ғ. Ҳасановаро тасдиқ менамоям.
сардори шуъбаи сиёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи
М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе

Пирназар С.М.

Нишонӣ: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, к. Бохтар, 35/1.
Телефон: (+992-37) 221-99-41.
Сомонаи расмӣ: www.msu.tj

“18” сентябри соли 2025.